

4. Knelpunten in de samenwerking tussen onderwijs, zorg en welzijn

Dit hoofdstuk is mede geschreven door Madelief Oosterink.

In het vorige hoofdstuk hebben we een aantal beleidsontwikkelingen beschreven die het noodzakelijk maken dat er binnen en tussen de sectoren onderwijs, zorg en welzijn intensiever wordt samengewerkt. Deze samenwerking is vooral van belang voor kinderen die overboord dreigen te vallen. Zij hebben immers vaak complexe problemen, die niet door één instantie opgelost kunnen worden. En dus hebben ze te maken met begeleiding op school, een traject bij een zorginstelling, contacten met een jongerenwerker en soms nog wel meer. Dat deze instanties en professionals hun zorg op elkaar afstemmen, lijkt daarbij bijna voor zich te spreken. Maar helaas blijkt juist daar het nodige mis te gaan.

In dit hoofdstuk analyseren we wat de zwakke punten zijn in de samenwerking tussen organisaties en professionals in onderwijs, zorg en welzijn. Ook gaan we in op de positieve ontwikkelingen op dit vlak. Daarbij baseren we ons op een groot aantal interviews die we gevoerd hebben in de regio Gorinchem-Leerdam. In deze interviews hebben we zowel gesproken met professionals en managers in onderwijs, zorg en welzijn, als met kinderen, ouders en opvoeders. Ook hebben we casestudies verricht en literatuuronderzoek gedaan. Uit dit literatuuronderzoek blijkt dat de situatie in Gorinchem-Leerdam exemplarisch is voor het landelijke beeld.

Hieronder gaan we allereerst in op de samenwerking tussen de verschillende organisaties en professionals binnen de sectoren onderwijs en zorg. Vervolgens bespreken we de samenwerking tussen de beide sectoren en gaan we in op de relatie met de welzijnssector. Tot slot analyseren we de rol van de ouders in het hulpverleningsproces. Welke functie vervullen zij tussen alle be-

trokken instanties en hoe is de rol van de professionals daarop afgestemd?

4.1 Samenwerking binnen het onderwijs

Binnen het onderwijs zijn er verschillende vormen van samenwerking. Zo is er de samenwerking binnen de individuele scholen en de samenwerking binnen en tussen het primair en voortgezet onderwijs en de kinderopvang.

Samenwerking binnen de scholen

Uit ons onderzoek blijkt dat de samenwerking binnen de individuele scholen over het algemeen goed verloopt. Zowel binnen het primair als het voortgezet onderwijs hebben de meeste scholen een zorgteam. Hierin zitten onder andere leerkrachten, intern en ambulant begeleiders, schoolmaatschappelijk werkers, orthopedagogen en soms de directeur of de conrector. In de zorgteams brengen leerkrachten leerlingen in bij wie zij problemen signaleren. Door deze leerlingen te bespreken kunnen zij direct gebruikmaken van de expertise van de teamleden. De meeste respondenten zijn hier zeer tevreden over. Een intern begeleider uit het voortgezet onderwijs:

“De mentor is de spil, daar begint het mee. Die mentor heeft de contacten met de leerlingen en met de leraren daaromheen. Die zorgt dus dat hij goed weet hoe het met Jantje of Pietje gaat. Op een gegeven moment gebeurt er wat, een vechtpartijtje ofzo. Dan gaat die mentor daarmee aan de slag: die gaat proberen dat proces weer op de rails te krijgen. Vaak lukt dat, maar er zijn wel eens situaties dat dat niet lukt. Of dat de problematiek steeds heftiger wordt. Of dat er leerstoornissen zijn, of gedragsmatige problemen die die mentor niet kan oplossen, daar heeft hij hulp bij nodig. Nou, dan zorg je dus dat zo'n leerling besproken wordt in het zorgteam.”

4. Knelpunten in de samenwerking tussen onderwijs, zorg en welzijn

Dit hoofdstuk is mede geschreven door Madelief Oosterink.

In het vorige hoofdstuk hebben we een aantal beleidsontwikkelingen beschreven die het noodzakelijk maken dat er binnen en tussen de sectoren onderwijs, zorg en welzijn intensiever wordt samengewerkt. Deze samenwerking is vooral van belang voor kinderen die overboord dreigen te vallen. Zij hebben immers vaak complexe problemen, die niet door één instantie opgelost kunnen worden. En dus hebben ze te maken met begeleiding op school, een traject bij een zorginstelling, contacten met een jongerenwerker en soms nog wel meer. Dat deze instanties en professionals hun zorg op elkaar afstemmen, lijkt daarbij bijna voor zich te spreken. Maar helaas blijkt juist daar het nodige mis te gaan.

In dit hoofdstuk analyseren we wat de zwakke punten zijn in de samenwerking tussen organisaties en professionals in onderwijs, zorg en welzijn. Ook gaan we in op de positieve ontwikkelingen op dit vlak. Daarbij baseren we ons op een groot aantal interviews die we gevoerd hebben in de regio Gorinchem-Leerdam. In deze interviews hebben we zowel gesproken met professionals en managers in onderwijs, zorg en welzijn, als met kinderen, ouders en opvoeders. Ook hebben we casestudies verricht en literatuuronderzoek gedaan. Uit dit literatuuronderzoek blijkt dat de situatie in Gorinchem-Leerdam exemplarisch is voor het landelijke beeld.

Hieronder gaan we allereerst in op de samenwerking tussen de verschillende organisaties en professionals binnen de sectoren onderwijs en zorg. Vervolgens bespreken we de samenwerking tussen de beide sectoren en gaan we in op de relatie met de welzijnssector. Tot slot analyseren we de rol van de ouders in het hulpverleningsproces. Welke functie vervullen zij tussen alle be-

trokken instanties en hoe is de rol van de professionals daarop afgestemd?

4.1 Samenwerking binnen het onderwijs

Binnen het onderwijs zijn er verschillende vormen van samenwerking. Zo is er de samenwerking binnen de individuele scholen en de samenwerking binnen en tussen het primair en voortgezet onderwijs en de kinderopvang.

Samenwerking binnen de scholen

Uit ons onderzoek blijkt dat de samenwerking binnen de individuele scholen over het algemeen goed verloopt. Zowel binnen het primair als het voortgezet onderwijs hebben de meeste scholen een zorgteam. Hierin zitten onder andere leerkrachten, intern en ambulant begeleiders, schoolmaatschappelijk werkers, orthopedagogen en soms de directeur of de conrector. In de zorgteams brengen leerkrachten leerlingen in bij wie zij problemen signaleren. Door deze leerlingen te bespreken kunnen zij direct gebruikmaken van de expertise van de teamleden. De meeste respondenten zijn hier zeer tevreden over. Een intern begeleider uit het voortgezet onderwijs:

“De mentor is de spil, daar begint het mee. Die mentor heeft de contacten met de leerlingen en met de leraren daaromheen. Die zorgt dus dat hij goed weet hoe het met Jantje of Pietje gaat. Op een gegeven moment gebeurt er wat, een vechtpartijtje ofzo. Dan gaat die mentor daarmee aan de slag: die gaat proberen dat proces weer op de rails te krijgen. Vaak lukt dat, maar er zijn wel eens situaties dat dat niet lukt. Of dat de problematiek steeds heftiger wordt. Of dat er leerstoornissen zijn, of gedragsmatige problemen die die mentor niet kan oplossen, daar heeft hij hulp bij nodig. Nou, dan zorg je dus dat zo’n leerling besproken wordt in het zorgteam.”

En een logopediste en intern begeleider uit het basisonderwijs:

“Ik vind het feit dat het team multidisciplinair is heel verrijkend. Je kan heel erg veel van elkaar leren en dat is leuk.

Wat ons betreft draait het zorgteam zoals het nu is heel goed. Dat komt ook omdat er iemand vanuit de onderwijsbegeleidingsdienst bij zit. Als je meer vragen hebt, die bijvoorbeeld specifiek liggen op taal- of rekengebied, dan kan je specialisten inschakelen. Die lijnen zijn heel kort.”

Samenwerkingsverbanden

In de regio Gorinchem-Leerdam zijn er drie samenwerkingsverbanden tussen scholen: een van het openbaar basisonderwijs, een van het protestants-christelijk basisonderwijs en een van het voortgezet onderwijs. Binnen het voortgezet onderwijs kunnen de scholen bij het samenwerkingsverband terecht voor ondersteuning en advies bij de zorg en begeleiding van leerlingen. Binnen het primair onderwijs is kennisdeling een belangrijk element bij de leerlingbegeleiding. De respondenten zijn over het algemeen erg positief over de samenwerking binnen deze verbanden. De samenwerking tussen de verbanden verloopt echter matig. Twee intern begeleiders uit het basisonderwijs:

“Het eigen samenwerkingsverband ervaar ik als heel goed. We hebben veel netwerkbijeenkomsten die goed worden bezocht. Het samenwerkingsverband biedt ook studies aan, zoals inclusief onderwijs, die ik heb gevolgd. Hierin werk je dus ook weer samen met mensen en dat verbreedert. Je ziet die mensen ook weer terug in het veld.

Ons eigen samenwerkingsverband is erg goed: we hebben studiedagen samen en er is veel informatie-uitwisseling. Jammer dat de verschillende samenwerkingsverbanden niet goed samenwerken, hierdoor bereik je minder en heb je minder kennis.”

En een logopediste en intern begeleider uit het basisonderwijs:

“Ik vind het feit dat het team multidisciplinair is heel verrijkend. Je kan heel erg veel van elkaar leren en dat is leuk.

Wat ons betreft draait het zorgteam zoals het nu is heel goed. Dat komt ook omdat er iemand vanuit de onderwijsbegeleidingsdienst bij zit. Als je meer vragen hebt, die bijvoorbeeld specifiek liggen op taal- of rekegebied, dan kan je specialisten inschakelen. Die lijnen zijn heel kort.”

Samenwerkingsverbanden

In de regio Gorinchem-Leerdam zijn er drie samenwerkingsverbanden tussen scholen: een van het openbaar basisonderwijs, een van het protestants-christelijk basisonderwijs en een van het voortgezet onderwijs. Binnen het voortgezet onderwijs kunnen de scholen bij het samenwerkingsverband terecht voor ondersteuning en advies bij de zorg en begeleiding van leerlingen. Binnen het primair onderwijs is kennisdeling een belangrijk element bij de leerlingbegeleiding. De respondenten zijn over het algemeen erg positief over de samenwerking binnen deze verbanden. De samenwerking tussen de verbanden verloopt echter matig. Twee intern begeleiders uit het basisonderwijs:

“Het eigen samenwerkingsverband ervaar ik als heel goed. We hebben veel netwerkbijeenkomsten die goed worden bezocht. Het samenwerkingsverband biedt ook studies aan, zoals inclusief onderwijs, die ik heb gevolgd. Hierin werk je dus ook weer samen met mensen en dat verbreedert. Je ziet die mensen ook weer terug in het veld.

Ons eigen samenwerkingsverband is erg goed: we hebben studiedagen samen en er is veel informatie-uitwisseling. Jammer dat de verschillende samenwerkingsverbanden niet goed samenwerken, hierdoor bereik je minder en heb je minder kennis.”